

Perheeseen liittyvät riskitekijät

Kysy perheessä ilmenevästä tai aikaisemmin ilmenneestä väkivallasta, sillä

- **parisuhdeväkivalta saattaa olla yhteydessä lisääntyneeseen lapsen kaltoinkohtelun riskiin. (C)**

Korkeammat väkivaltapisteet olivat yhteydessä suurempaan fyysiseen aggressioon ($r = 0,17$; 95 % CI 0,11–0,23), laiminlyöntiin ($r = 0,12$; 95 % CI 0,01–0,23) ja psyykkiseen aggressioon ($r = 0,23$; 95 % CI -0,94–0,47). Yhteys havaittiin myös parisuhdeväkivallan uhriksi joutumisen sekä vähentyneen kommunikoinnin, yhteisyyden tunteen (connectedness), puutteellisten vanhemmuuden taitojen ja lisääntyneen autoritaarisen kasvatuksen välillä. Perheväkivallan ja positiivisen vanhemmuuden välillä havaittiin negatiivinen korrelaatio (mean $r = -0,08$; 95 % CI -0,12–-0,04; $p < 0,01$), jolloin korkeammat pisteet olivat yhteydessä vähemmän positiiviseen vanhemmuuteen.

Järjestelmällisen katsauksen narratiivinen synteesi vahvisti meta-analyysin tuloksia. Meta-analyysin mukaisesti kaikissa narratiivisesti analysoiduissa tutkimuksissa havaittiin ainakin osittainen yhteys parisuhdeväkivallan uhriksi joutumisen ja heikentyneen positiivisen vanhemmuuden välillä. Uhriksi joutuminen liittyi negatiivisiin vanhemmuuden ominaisuuksiin 11/12 tutkimuksessa.

Järjestelmällisessä katsauksessa¹ ($n = 33$ tutkimusta) tutkittiin parisuhdeväkivallan uhriksi joutumisen yhteyttä negatiivisiin vanhemmuuden käytäntöihin, jotka analysoitiin käyttäen meta-analyysia ($n = 21$) ja narratiivista synteesiä ($n = 12$). Tutkimukset olivat Yhdysvalloissa toteutettuja tapaus-kontrollitutkimuksia ($n = 4$), poikittaistutkimuksia ($n = 19$) ja prospektiivisiä kohorttitutkimuksia sekä pitkittäistutkimuksia ($n = 10$). Tutkittavat kuuluivat alempaan sosioekonomiseen luokkaan. Tutkimuksista 22:ssa tutkittavina olivat 0–5-vuotiaat lapset ja 20:ssä myös yli 5-vuotiaat lapset. Tutkittavat olivat perheitä ($n = 7\,173$), äitejä ($n = 13\,646$) tai väkivallan uhreja ($n = 6\,158$). Tutkittavat parisuhdeväkivallan uhrit olivat lähes aina naisia. Tutkimuksiin osallistuneiden miesten lukumäärää ei kyetty arvioimaan. Vanhemmuutta tai perheväkivaltaa tutkittaessa 17 tutkimuksessa käytettiin ei-standardoituja arviointivälineitä ja 18:ssä Conflict Tactics Scale (TCS) -mittarin pitkää tai sen lyhennettyä versiota.

Tutkimuksissa kuvattiin positiivisia ja negatiivisia vanhemmuuden käytäntöjä. Positiivista vanhemmuutta kuvasivat vuorovaikutus lapsen kanssa (lapsi saa puhua tunteistaan, vastavuoroisuus, lapsi saa kysellä vapaasti, reflektiivisyys), vaikuttavat vanhemmuuden taidot (ongelmanratkaisukyky, demokraattisuus, johdonmukaisuus, kehittävyys, suojelevuus), positiivisten tunteiden ilmaisu (lämmin, iloinen sävy, herkkä) ja sitoutuneisuus (rohkaisevuus, leikkiminen lapsen kanssa, lapsen palkitseminen, lapsilähtöisyys/-keskeisyys, osallistuvuus). Kaltoinkohtelun riskiä lisäävää negatiivista vanhemmuutta kuvasivat fyysinen aggressio (aggressiivisuus, ruumiillinen kurittaminen, ankara kurinalaisuus, lyöminen, potkiminen, läimäyttämisen), psyykinen kaltoinkohtelu (sanallinen kaltoinkohtelu, uhkailu, sitoutumattomuus, huomioon ottamattomuus, liiallinen joustamattomuus, vaativuus, autoritaarisuus, tiukkuus, kontrolloivuus, painostavuus, tunkeilevyys, vihamielisyys, syyllistäminen) sekä

laiminlyönti (fyysinen laiminlyönti, ohjauksen laiminlyönti, ravinnon antamisen laiminlyönti, epä johdonmukaisuus, rajattomuus).

Tutkimuksen laatu: Tasokas (JBI 11/11)

Näytön vahvuus: 3b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

➤ **vanhemman parisuhdeongelmat ja perheväkivaltahistoria ovat ilmeisesti kostotarkoituksessa tehdyn lapsensurman riskitekijöitä. (B)**

Lapsensa kostotarkoituksessa surmanneista vanhemmista 53 % eli riitaisessa, vieraantuneessa tai avioero prosessissa olevassa avioliitossa. 6 % eli avioliitossa ja kärsi niin ikään parisuhdeongelmista. 12 % oli avioeronneita ja 21 % oli eronnut avioliitosta. Lapsen surman motiivina oli kosto toiselle vanhemmalle tai huoltajana toimivalle isovanhemmalle. 39 %:ssa tapauksista surmaaaja koki syyksi hylkäämisen tai suhteen lopettamisen. Joissakin tapauksissa suhteen lopettamiseen liittyi perheväkivalta. Osassa tapauksista surmaaaja oli uhannut lapsen tai puolison tappamisella ennen surmaa. 32 %:ssa surman motiivina oli huoltajuus- tai tapaamisoikeusriita. 18 %:ssa motiivina oli puolison uskottomuus tai menestyminen eron jälkeisessä elämässä. 11 %:ssa motiivina oli riitatilanne, esimerkiksi rahasta, parisuhteeseen sitoutumisesta tai tunne loukkuun jäämisestä.

Järjestelmällisessä katsauksessa² (n = 62 tapaustutkimusta) selvitettiin lapsensurmaajien ja uhrien ominaisuuksia sekä surmaaajan psyykkisiä ongelmia, perheväkivaltahistoriaa, koston motiiveja, tappamisen menetelmiä, rikoksen jälkeistä toimintaa ja rikosoikeudellisia seuraamuksia (outcomes). Aineisto koostui eri maiden kansallisista rekisteriaineistoista (n = 52) ja oikeuspsykiatristen sairaaloiden aineistoista (n = 10). Tutkittavien ominaisuudet kuvattiin esiintyvyyden avulla (%). Tutkimukset olivat Yhdysvalloissa (n = 43), Kanadassa (n = 5), Yhdistyneessä Kuningaskunnassa (n = 5), Australiassa (n = 4), Intiassa (n = 2), Hongkongissa (n = 1) Skotlannissa (n = 1) ja Britannian merentakaisella alueella (British overseas territory) (n = 1) tehtyjä tapaustutkimuksia.

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 8/11)

Näytön vahvuus: 4a

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Kohtalainen

➤ **altistuminen parisuhdeväkivallalle ilmeisesti lisää lapsen käyttäytymisen ongelmia. (B)**

Lapsen altistuminen parisuhdeväkivallalle ennustaa myöhempiä itsesäätelyn ja sopeutumisen ongelmia, kuten sisään- ja ulospäin suuntautuneen käyttäytymisen ongelmia. Yhteys havaittiin parisuhdeväkivallalle altistumisen ja lasten sopeutumisen ongelmien välillä: ulospäin suuntautuneen käyttäytymisen ongelmat (b = 0,006; SE = 0,002; p = 0,004), sisäänpäin suuntautuneen käyttäytymisen ongelmat (b = 0,008; SE = 0,002; p < 0,001) ja käyttäytymisen ongelmat kokonaisuudessaan (b = 0,004; SE = 0,007; p = 0,523). Lasten keski-ikä perheväkivallan ilmenemisen arvioinnin ajankohtana vaihteli syntymää edeltävän (raskauden kolmannen kolmanneksen aikana) ja 18 vuoden välillä. Lapsen ollessa 5-vuotias, yhteys parisuhdeväkivallan ja lasten ulospäin suuntautuvan käyttäytymisen ongelmien välillä oli suurempi (r = 0,21) kuin lapsen ollessa 10-

vuotias ($r = 0,13$) tai 15-vuotias ($r = 0,06$). Lapsen käyttäytymisen arvioinnin ajankoh-
tana ikä vaihteli yhdeksän kuukauden ja 27 ikävuoden välillä. Iällä oli positiivinen yh-
teys parisuhdeväkivallan ja sisäänpäin suuntautuneen käyttäytymisen ongelmien kor-
relaatioon ($Q_B(1) = 8,65$; $p = 0,003$). Lapsen ollessa 15-vuotias, yhteys parisuhdevä-
kivallan ja lasten sisäänpäin suuntautuvan käyttäytymisen ongelmien välillä oli suu-
rempi ($r = 0,11$) kuin lapsen ollessa 10-vuotias ($r = 0,08$) tai 5-vuotias ($r = 0,06$). Pari-
suhdeväkivallan, ulospäin suuntautuvan käyttäytymisen ongelmien ($Q_B(1) = 1,48$; $p =$
 $0,224$), sisäänpäin suuntautuvan käyttäytymisen ($Q_B(1) = 10,79$; $p = 0,373$), molem-
pien käyttäytymisen ongelmien ($Q_B(1) = 0,77$; $p = 0,382$) ja poikasukupuolen välillä ei
havaittu yhteyttä.

Järjestelmällisessä katsauksessa ja meta-analyysissä³ ($n = 74$ tutki-
musta) tutkittiin lapsen ulos- ja sisäänpäin suuntautuvan käyttäytymisen
ongelmia sekä kokonaiskäyttäytymisen ongelmia parisuhdeväkivallalle
altistumisen hetkestä myöhempään ikään (ka 3,99; SD 4,10; vaihteluväli
3kk–23,5 vuotta). Tutkimukset olivat kaikki pitkittäistutkimuksia. Tutki-
musten tekemäitä ei ollut raportoitu. Tutkittavia oli riskiryhmistä sekä ei-
riskiryhmistä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (JBI 10/11)

Näytön vahvuus: 2d

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Kommentti: 53 % käytetyistä korrelaatioista sisälsi ainakin joitakin pääl-
lekkäisyyksiä aineistossa. 73 % aineistosta ilmaisi parisuhdeväkivallan
käsitteen kapea-alaisesti jättäen ulkopuolelle psyykkisen väkivallan ja
seksuaalisen väkivallan.

Lapsen iän merkitys hänen altistuessaan parisuhdeväkivallalle vaihteli eri tutkimusten
välillä. Lapsen nuorempi ikä ensimmäisen altistumisen ajankohtana liittyi merkittävästi
lisääntyneisiin ulospäin suuntautuvan käyttäytymisen ongelmiin, mutta väkivallalle al-
tistumisen vakavuusasteella oli suurin vaikutus. Lapsen sukupuolen merkitys vaihteli
eri tutkimusten välillä. Poikien ja tyttöjen välillä ei ollut eroa ulkoisen käyttäytymisen
ongelmien esiintymisessä.

Järjestelmällisessä katsauksessa⁴ ($n = 31$ tutkimusta) analysoitiin narra-
tiivisesti 1) isien harjoittaman perheväkivallan yhteyttä lapsen ikään, su-
kupuoleen, tunteiden ilmaisuun ja arvioon väkivaltakokemuksesta, sekä
2) parisuhdeväkivaltaa kokeneen äidin mielenterveyden ja äidillisen läm-
mön yhteyttä lapsen ulospäin suuntautuvaan häiriökäyttäytymiseen. Li-
säksi tarkasteltiin suojaavia tekijöitä liittyen lapsen ulospäin suuntautu-
vaan häiriökäyttäytymiseen. Tutkimukset olivat meta-analyysejä ($n = 2$),
poikittaistutkimuksia ($n = 13$), poikittaistutkimuksia/RCT-tutkimuksia ($n =$
 1), poikittaistutkimuksia (clinical trial) ($n = 1$), pitkittäistutkimuksia ($n = 12$),
pitkittäistutkimus/ kohortteja ($n = 1$), prospektiivisiä tutkimuksia ($n = 1$).

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 9/11)

Näytön vahvuus: 3b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Huomioi turvapaikanhakijoiden mahdolliset perheväkivallan riskitekijät ja ota asia tarvittaessa puheeksi, sillä

➤ turvapaikanhakijoiden perheissä saattaa olla perheväkivallan riskitekijöitä. (C)

Perheväkivallan riskitekijöitä olivat vanhempien kokemat traumat, vanhempien lapsuudessaan kokema kaltoinkohtelu, traumakokemukset ja niistä juontuvat mielenterveyden ongelmat, kuten masennus ja PTSD (Post Traumatic Stress Disorder), stressi, työttömyys, päihteiden käyttö (alkoholi), matala koulutustaso, kielimuuri, eriarvoisuuden tunne, vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen ongelmat, vanhemmuuden ongelmat, yksinhuoltajuus, parisuhdeongelmat, ero, suuri perhekoko, perheen kulttuuriin sopeutumisen ongelmat, kulttuuriin sopeutumisen aiheuttamat parisuhteen ristiriidat (patriarkaaliset uskomukset, arvot ja normit, väkivallankäytön ja rankaisun hyväksyminen omassa kulttuurissa, naisen ja miehen valtasuhteiden muutos uudessa kulttuurissa), perheen heikko sosioekonominen asema, tiedon ja koulutuksen puute.

Järjestelmällisessä katsauksessa⁵ (n = 15 tutkimusta) tutkittiin turvapaikanhakijaperheissä ilmeneviä perheväkivallan riskitekijöitä ja perheväkivallalta suojaavia tekijöitä, jotka jaettiin yksilöllisiin, perheen sisäisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Turvapaikanhakijat olivat tulleet Aasiasta, Afrikasta, Lähi-Idästä, Etelä- ja Keski-Amerikasta sekä Euroopasta. Tutkimukset olivat Yhdysvalloissa (n = 8), Australiassa (n = 2), Alankomaissa (n = 2), Kanadassa (n = 1), Ruotsissa (n = 1) ja Vietnamin (n = 1) tehtyjä pitkittäistutkimuksia (n = 1), poikittaistutkimuksia (n = 1), vertailevia kohorttitutkimuksia (n = 1), määrällisiä raportteihin perustuvia tutkimuksia (n = 2) laadullisia tutkimuksia (n = 4) ja monimenetelmätutkimuksia (n = 6).

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 9/11)

Näytön vahvuus: 4a

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Kommentti: (Timshel ym. 2017)

Selvitä perheessä ilmenevät perheväkivallalta suojaavat tekijät, sillä

➤ suojaavat tekijät ilmeisesti ehkäisevät lapsen käyttäytymisen ongelmia. (B)

Äidin saama koulutus positiivisista vanhemmuuden käytänteistä suojaa lasta käyttäytymisen ongelmilta perheväkivaltaympäristössä. Rauhallisuus ja pidättäytyminen haitallisista kasvatusmenetelmistä todennäköisesti edistää lämmintä vanhemman ja lapsen välistä suhdetta ja vähentää lapsen käyttäytymisongelmia. Myös äidin mielenterveyden ongelmien hoitaminen parantaa vanhempana olemisen laatua.

Järjestelmällisessä katsauksessa⁴ (n = 31 tutkimusta) analysoitiin narratiivisesti isien harjoittaman perheväkivallan yhteyttä lapsen ikään, sukupuoleen, tunteiden ilmaisuun ja arvioon väkivaltakokemuksesta, sekä parisuhdeväkivaltaa kokeneen äidin mielenterveyden ja äidillisen lämmön yhteyttä lapsen ulospäin suuntautuvaan häiriökäyttäytymiseen. Lisäksi tarkasteltiin suojaavia tekijöitä liittyen lapsen ulospäin suuntautuvaan häiriökäyttäytymiseen. Tutkimukset olivat meta-analyysyjä (n = 2), poikittais-

tutkimuksia (n = 13), poikittaistutkimuksia/RCT-tutkimuksia (n = 1), poikittaistutkimuksia/ Clinical trial (n = 1), pitkäaikaisutkimuksia (n = 12), pitkäaikaisutkimus/ kohorttitutkimuksia (n = 1), prospektiivisiä tutkimuksia (n = 1).

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 9/11)

Näytön vahvuus: 3b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Turvapaikanhakijaperheissä suojaavina tekijöinä olivat vanhempien positiiviset selviytymisstrategiat, vanhempien kouluttautuminen, tulomaassa vietetty aika ja tukea antavat naapurisuhteet.

Järjestelmällisessä katsauksessa⁵ (n = 15 tutkimusta) tutkittiin turvapaikanhakijaperheissä ilmeneviä perheväkivallan riskitekijöitä ja siltä suojaavia tekijöitä, jotka jaettiin yksilöllisiin, perheen sisäisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Tutkimukset olivat Yhdysvalloissa (n = 8), Australiassa (n = 2), Alankomaissa (n = 2), Kanadassa (n = 1), Ruotsissa (n = 1) ja Vietnamin (n = 1) tehtyjä pitkäaikaisutkimuksia (n = 1), poikittaistutkimuksia (n = 1), vertailevia kohorttitutkimuksia (n = 1), määrällisiä raportteihin perustuvia tutkimuksia (n = 2) laadullisia tutkimuksia (n = 4) ja monimenetelmätutkimuksia (n = 6).

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 9/11)

Näytön vahvuus: 4a

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Huomioi myös muut perheeseen liittyvät riskitekijät, sillä

➤ monet perheeseen liittyvät tekijät lisäävät lapsen laiminlyönnin riskiä. (B)

Perheeseen liittyviä riskitekijöitä olivat vanhemman naimattomuus tai lapsen syntymisen avioliiton ulkopuolella (mean r = 0,285; 95 % CI 0,040–0,546; p = 0,031), fyysinen väkivalta kotona (mean r = 0,197; 95 % CI 0,087–0,313; p = 0,004), suuri perhekoko (≥ 3 lasta) (mean r = 0,186; 95 % CI 0,105–0,272; p < 0,001), perheen matala sosioekonominen asema (mean r = 0,166; 95 % CI 0,062–0,275; p = 0,003), lapsen asuminen vain toisen biologisen vanhemman kanssa (mean r = 0,120; 95 % CI 0,057–0,184; p < 0,001), perheen ongelmallinen käyttäytyminen ja kognitiot, alentunut lämminhenkisyys, roolin vaihtuminen lapsen kanssa ja empatian puute (mean r = 0,110; 95 % CI 0,032–0,188; p = 0,007).

Järjestelmällisessä katsauksessa ja meta-analyysissä⁶ (n = 36 tutkimusta) tutkittiin lasten laiminlyönnin riskitekijöitä. Tutkimukset olivat Yhdysvalloissa (n = 33), Etelä-Koreassa (n = 1), Vietnamin (n = 1) ja Alankomaissa (n = 1) tehtyjä retrospektiivisiä/RC (n = 27) ja prospektiivisiä (n = 9) tutkimuksia. Tutkittavia lapsia oli yhteensä 729 840, joista 19 851 oli laiminlyönnin uhreja. Tutkittavien määrä vaihteli tutkimusten välillä 23–495 368. Lasten keski-ikä oli tutkimusten aloitushetkellä 4,42 vuotta.

Tutkimuksen laatu: Hyvä (JBI 9/11)

Näytön vahvuus: 3b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä

Lähteet:

1. Chiesa AE, Kallechey L, Harlaar N, Ford CR, Garrido EF, Betts WR, Maguire S. 2018. Intimate partner violence victimization and parenting: A systematic review. *Child Abuse & Neglect* 80, 285–300. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.028>
2. Myers WC, Lee E, Montplaisir R, Lazarou E, Safarik M, Chan HCO, Beauregard E. 2021. Revenge filicide: An international perspective through 62 cases. *Behavioural Sciences & the Law* 39(2), 205–215. Doi: [10.1002/bsl.2505](https://doi.org/10.1002/bsl.2505)
3. Vu NL, Jouriles EN, McDonald R, Rosenfield D. 2016. Children’s exposure to intimate partner violence: A meta-analysis of longitudinal associations with child adjustment problems. *Clinical Psychology Review* 46, 25–33. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2016.04.003>
4. Fong VC, Hawes D, Allen JL. 2019. A systematic review of risk and protective factors for externalizing problems in children exposed to intimate partner violence. *Trauma, Violence & Abuse* (20)2, 149–167. Doi: [10.1177/1524838017692383](https://doi.org/10.1177/1524838017692383)
5. Timshel I, Montgomery E, Dalgaard NT. 2017. A systematic review of risk and protective factors associated with family related violence in refugee families. *Child Abuse & Neglect* 70, 315–330. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.06.023>
6. Mulder TM, Kuiper KC, van der Put CE, Stams G-JJM, Assink M. 2018. Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect* 77, 198–210. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.01.006>